

Практичне белешке о нашим домаћим јесењим шљивама, каламљеним на џенарикиној подлози

(СВРШЕТАК)

Има и таквих случајева да су неке шљиве крупне и родне с тога што се десиле на влажнијем, или ђубровитијем земљишту, но остале околне шљиве. Узимање калем-гранчица са тих шљива, практично је; но боље је узети њихове развијене гранчице и пупољке, но слабије развијене, али то није сигурно да ће оне, пренете на подлоге, бити као и шљиве одакле су узете, нарочито ако су подлоге на слабијем и неповољнијем земљишту. Гранчице ће бити најбоље одабране, ако се узму са шљиве, која је на једнаком земљишту са својим другима каквоћом и количином рода од њих одвојила.

Пазећи да то постигнем, ове године сам, на неколико разних места у срезу, наишао на занста драгоцене шљиве. На овогодишњој великој суши, оне су показале своју велику вредност, јер по својој крупноћи, са пуном родношћу, оне би биле осмице, док су њине друге, под истим околностима и на једнаком земљишту, биле преко стотине и до 120 у пола килограма! Каква грдна разлика?!

Те шљиве у народу су назване „Дињке“. Дрво — круна им расте шаторасто, бујница је и достиже нешто већи пораст но у обичне шљиве; лист јој је нешто крупнији и ни на једној гранчици не може се опазити трипа као у обичних шљива. Све су гране и гранчице китњасте, а то је најбољи знак родности. Род је меснат и по укусу је нешто слађи, по у обичне шљиве.

Једно дрво од ових шљива има у Љубомира Радовановића из Вировца. Године 1906. шљиве са тога дрвета, мерене сирове, изнеле су 31 у килограму. Године 1907 уопште шљиве у овоме месту нису боље родиле па ни она и није мерено. Године 1908 на оној великој суши изнеле су 53 у килограму, а коштице од овога броја шљива биле су тешке 31 грам. Обим ових шљива износио је: дужи круг у пречнику (елипса) био је 115 милиметара, а обим на средини шљиве 96 милиметара.

Неколико дрвета ових шљива има у Витора Марковића — Шушкића из Попадића. Дужи круг био им је 115 милиметара, а обим пречника по средини 95 милиметара. Тежина у килограму и тежина коштица је као и у горњих — Радовановића шљива.

У браће Андрића из Команица има неколико дрвета ових шљива, а у Радована Павловића из истог села једно дрво. Њине шљиве мерене, изнеле су нешто мање но у прве двојице, али и оне су крупноћом знатно одакле од својих друга, — простих шљива.

У Јеремије Милутиновића из Ратковца, има такође једна особита шљива, но она нешто касније доспева од „Дињке“ и мало ређе роди но „Дињка“. По тежини је изнела 59 у килограму, а коштице од овога броја шљиве биле су тешке 34 грама. Дужи елиптични обим, изнео је 112, а краћи 92 милиметра.

Својом особитошћу, великом родношћу и крупноћом истичу се и шљиве Тодосија и Милана Лазића из Вртиглава. Оне се разликују од „Диње“ тиме што су по облику трбушате, док Дињке представ-

љају правилну елипсу. У Тодосија има 4—5, а у Миленка 1 дрво ових шљива. Оне су тежине 57 у килограму, а коштице 33 грама; већи обим (дужина) изнео је 111, а ужи обим 93 милиметара, по чему се такође види да су ове шљиве трбушате. Ну добра је особина ових шљива што сваке године равномерно и добро рађају, заслужују да се размноже упоредо са „Дињком“, која што се тиче родности иде упоредо са осталим обичним шљивама. На име, једне године роди много, а друге мало, или ни мало.

Све ове досад побројане шљиве налазе се на истом месту и под истим околностима као и остале обичне домаће шљиве, које су од њих за добру трећину изостале.

У именованих Лазића има још једна шљива по крупноћи ситна, као и остале шљиве, ну, умерено рађа сваке године. Али и она има једну одличну страну. Кад се суши на сушници, она добија затворено-црну и врло примањљиву масну боју, која код обичних шљива изостаје. Уз то су као мед слатке, док остале шљиве на истом земљишту и под истим природним погодбама, не могу да буду тако слатке и не могу да имају, тако лепу затворено црну масну боју. Сем тога је врло месната и при сушењу ни мало не истиче, те је на кантару тежа од обичних шљива. И она заслужује пажњу да се и у будуће прати њена родност и испита њена особитост при сушењу.

— Сличне овој шљиви су јесење шљиве познате у народу под именом „Полутанке“. „Полутанке“ има највише у Ваљевској Подгорини. Тамо их има готово у свакога домаћина више мање, а нарочито у Живана Јовановића, председника општине Каменичке. „Полутанке“ се разликују од осталих јесењих шљива Пожегача, у главном у томе, што им је месо прирасло за коштицу, те су нешто чвршће, што сваке године умерено рађају, те се никад не оброне и што цветају у средини између обичних јесењих шљива и тако званих „Позница“. Познице су опет такође наше домаће јесење шљиве, које цветају 14 дана касније од обичних шљива. Ну оне немају особина, које би их препоручиле да се више размножавају. Њина је година врло ретка, — кад обичне шљиве страдају од мраза или слане, а њих жарко сунце не спржи у цвету!

Зато што у Ваљевској Подгорини има доста и већином су тамо размножене шљиве „Полутанке“, Подгорци су се последњих двеју година богато наплатили за своје суве шљиве. „Полутанке“ неће да се оброне, а последње две године, крупне шљиве биле су особито на цени. —

Из ово неколико поређаних примера, види се; да наших јесењих шљива има разноврсних и да оне нису све једнаке као што на први поглед изгледа. И с тога калем-гранчице никако не треба узимати са шљива, које нису за време рода и за време сушења пажљиво испитане и забележене. Тога ради и забележио сам на лицу места шљиве именованих домаћина. Идуће године само не могу их имати довољно развијених док се не засеку да истерају бујније леторасте и са јачим пупољцима.

Оваквим одабирањем гранчица с године на годину, поред осталих погодаба, мора се постићи и крупноћа и количина, па и укус рода нашој драго-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

ценој шљиви, која се на многим местима налази скривена, те не знамо шта имамо!

Још је остало да кажем што сам опазио о утицају земљишта и климе на каквоћу и количину рода шљива, каламљених на џенарикиној подлози.

Сва снажна и дубока земљишта на којима је растеће биљака, нарочито дрвећа бујно, нису подесна да се на њима саде шљиве калемљене на џенарикиној подлози. Јер услед одвећ бујне подлоге шљиве на таквим земљама сувише нагло расту и силе се баш у ономе добу, кад треба да наступи родност и кад треба највише да рађају. Истина у нас још нема резултата да ли такве бујне шљиве рађају бар у доба кад престану расти. Немамо тих резултата с тога, што је каламљење шљиве на џенарикиној подлози почето, од сразмерно кратка времена, — око 20 година. А баш и ако бисмо имали тих резултата и кад би они били повољни, разлози су, да ипак не би било практично садити калемљене шљиве на одвећ снажним и дубоким земљама, ако још и клима уз то иде на руку бујном порасту воћака. *Доба у коме живимо*, — наше доба, — захтева да сваки посао у пољској привреди, па и овај у воћарству, покаже **што пре** резултате, дакле да за што краће време добијемо што више прихода. Међу тим овде не бисмо ту главну ствар, *рентабилитет што пре*, могли постићи. И кад то не можемо постићи, онда сађење шљива калемљених на џенарикиној подлози на споменутих земљама паметно је изоставити.

Та снажна земљишта опет ту своју превагу, не могу имати под свима климатским приликама. Ако је земљиште снажно у висо-равницама, као што су н. пр. наша Посавина и Тамнава, неки део Ваљевске и Београдске Колубаре, итд. у којима је клима блажија и водени су талози мањи, онда у таквим земљиштима, подлога не може бити одвећ бујна и ако је земљиште снажно. И на тим и њима сличним земљиштима, калемљене шљиве на џенарикиној подлози, могу се успешно гајити.

Али на земљиштима, која су по себи за воће снажна, а клима је таква да ту снагу појачава у корист бујнога пораста воћа, није разумно садити калемљене шљиве на џенарикиној подлози. Та су земљишта подпланинска у опште, јер су она дубок муљ-снесен са планина пун влаге и хранећих састојака за воће. А планинска и подпланинска клима опет лети никад не може да буде тако жерка, да пораст воћа спречава, нити зими тако нагло променљива, да му сокове брзо изазива и по томе их на пречац стеже и тиме воћке слабе.

Земљишта са овако повољним климатским особинама има највише по ближим огранцима и њиховим подножјама око наших планина: Медведника, Повлена, Цера, Гучева, Рудника, Маљена, Букуље, Јелице, Троглава, Копанника и т. д.

Удаљенији огранци ових планина и висоравни, већ немају тих климатских погодаба, па за то они имају ситније шљиве и у њима је калемљење почело продирати да се крупноћа постигне. Док у споменутих потпланинским пределима, шљиве су саме по себи бујне и крупне и калемљење тамо није продрло.

Природа, та највећа сила, дакле и у овоме је питању и послу највећи мајстор, економ и учитељ. Она својом неизмереном снагом насваја сва вештачка

дотеривања, па и калемљење шљива на џенарикиној подлози. *Тамо где је она тако обилно јака, њој је вештачко појачавање неопотребно, па чак и штетно.*

Економима је најтеже да продру у недра тих природних сила, тајни и погодаба, да виде шта она гаје, крију и траже, па да им на сусрет изађу. Кад то уоче и сазнаду, онда ће моћи, изводити поузданије закључке: где треба подизати калемљењу шљиву на џенарикиној подлози, а где не и где ће им она дати одличан принос, а где не!

За време бербе шљива минуле године, пролазио сам кроз Тамнаву, горњи и доњи део Колубаре до Маљенских огранака. У Тамнави и ако на познатом плодном земљишту, шљиве су биле најситније; у доњој Колубари крупније од тамнавских, а под Маљеном и око Маљена по његовим огранцима, нарочито подножјама, најкрупније и најбујније.

Ова и слична посматрања ваља продужити и бележити у свакој прилици и сваке године. Ако их брижљиво вршимо и бележимо, она нас могу одвести до поузданих закључака, као наука, очигледна и практична, те ћемо онда себи олакшати решење питања о успешном и најуспешнијем подизању наших шљива.

Овим очигледним и практичним путем можемо на сигурно произвести по каквоћи, крупноћи и количини знатно бољу домаћу јесењу шљиву, но што је данас имамо. А шта смо досада постигли види се из предњих редака; они су уједно одговор заинтересованим пољопривредницима, који су и другима и мени упућивали питања о томе: Какве резултате даје калемљена шљива на џенарикиној подлози?

Шта даље у току рада будем опазио, постараћу се да упознам читаоце Тежака и заинтересоване пољопривреднике.

Вића П. Матић

ГЈАОЉАН ИЛИ МАНЏУРСКО ЖИТО ¹⁾

При крају мањске године г. Ђорђе Матић чиновник министарства војног скренуо ми је пажњу на напис у „Ратнику“ ²⁾: *Исхрана војска у руско-јапанском рату* у коме се говори о земљорадњи Манџурије, коју одавна славе као житницу Истока. „Као главније хлебне биљке ове су: гјаољан, чија висина достиже 4—5 метара, с дебљином стабла у корену 4—9 см. у пречнику. Плод (зрно) од гаолана служи као једина храна спротној класи; осим овога употребљује се и за храну стоке. Стабло гаолана служи као одлично гориво, али с љутим димом. Чумиза је просо нискога раста. Плод од ње служи као храна простог народа; слама од ње личи на нашу ржану сламу, употребљава се за сточну храну и врло је хранљива“. . . . И ако се кукуруз и јечам готово свуда обделавају, ипак је то обделавање у ограниченој мери. Пшенице и ражи на југу има мало, а у гиринској провинцији има их у изобиљу“.

¹⁾ Гјаољанъ руководство къ культурѣ его въ Россіи. Н. Н. Казаковъ. Москва 1907. 1/2—4^о страна 23. Цѣна 50 коп.

²⁾ „Ратник“. Месечни војни лист. Издаје Главни ђенералштаб, под уред. Милутина Мишковића ђенералшт. потпуковника 1908. оvesка за март стр. 509,